

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Teze diplomové práce

Srovnání migrace ve vybraných regionech

Bc. Lukáš Korbel

© 2015 ČZU v Praze

SOUHRN

Diplomová práce „Srovnání migrace ve vybraných regionech“ se zaměřuje na porovnání krajských a vybraných okresních měst v Moravskoslezském a Ústeckém kraji. Teoretická část nastiňuje geografickou a prostorovou organizaci společnosti, vývojové trendy migrace, či migrační vývoj v České republice po roce 1989. Dále vysvětluje pojmy migrace, její typy a teoretické přístupy, přibližuje zahraniční migraci nebo teorii stádií. Výzkumná část se věnuje srovnání migrace v jednotlivých městech s jejich historickým vývojem. Dále hodnotí migraci vzdělanostních skupin s důrazem na dynamiku vývoje po roce 2000 a srovnává migraci z hlediska vertikálního i horizontálního. Při vertikální komparaci srovnává zvláště krajská a okresní města v jednotlivých krajích a při horizontální pak krajská a okresní města mezi sebou. Každá kapitola je doplněna o poznatky, které vysvětlují jednotlivé migrační tendence a jevy. Výsledkem zkoumání se stala komparace migrace měst s různým historickým vývojem a odlišnou populační velikostí. Práce je doplněna o tabulky a grafy, které umožňují lepší orientaci v dané problematice.

KLÍČOVÁ SLOVA

Migrace, migrační saldo, zahraniční migrace, populační vývoj, komparace, suburbanizace, město, kraj.

CÍL PRÁCE A METODIKA

Cílem předkládané diplomové práce je kompletní komparace vývoje migrace a migračních trendů v Moravskoslezském a Ústeckém kraji, s důrazem na vývoj v období po roce 1989 a po roce 2000. Porovnání bude probíhat jak na úrovni krajských měst Ostravy a Ústí nad Labem, tak na úrovni okresních měst různé velikosti: Mostu, Karviné, Litoměřic a Nového Jičína. Diplomová práce bude rozdělena do tří samostatných částí.

První, teoretická část, si klade za cíl nastínit vývoj geografické organizace společnosti, migrační vývoj, základní teorie migrace či vývojové trendy migrace v České republice po roce 1989. Dále se snaží popsat některé základní pojmy jako je prostorová a geografická organizace společnosti nebo teorie stádií. Praktická část bude porovnávat

migraci po roce 2000 s historickým vývojem, analyzovat migraci podle vzdělání za roky 1992 – 2003 a hodnotit migrační salda u měst podobné i různé populační velikosti. Závěr bude popisovat zjištěné poznatky, navrhnout možná řešení a hodnotit, zda byly počáteční předpoklady správné či nikoliv.

Na začátku výzkumu byly stanoveny následující počáteční předpoklady: Předpoklad 1: Období po roce 2000 se vyznačuje větší mobilitou obyvatelstva než období mezi lety 1990 a 2000. Zároveň je kromě vlastního okresu největší migrace s Hlavním městem Prahou a to i v případě vzdálenějšího Moravskoslezského kraje. Předpoklad 2: Migrace je v dekadě po roce 1990 spíše jednosměrná a to do větších měst, zatímco v období po roce 2000 je, i díky vlivu suburbanizace, migrace obousměrná. Lidé s vysokoškolským vzděláním jsou ochotní více migrovat než obyvatelé s nižším vzděláním.

K zpracování analýzy migrace za vybrané regiony bude použito velké množství dat. Zpracovávána budou především data Českého statistického úřadu. Konkrétně půjde o databáze demografických údajů za obce České republiky, demografické ročenky měst či data ze sčítání lidí, domů a bytů. Dále budou použita specifická data RNDr. Miloslava Šaška, CSc. o migraci mezi jednotlivými regiony dle výše dosaženého vzdělání migrantů, s důrazem na kategorii vysokoškolsky vzdělaných obyvatel. Pro testování počátečních předpokladů bude použita sekundární analýza absolutních i relativních dat především metodou komparace. Jednotlivá města budou hodnocena na horizontální (města stejné velikosti) i na vertikální úrovni (města různé velikosti).

VÝSLEDKY A ZÁVĚRY

V první kapitole praktické části je porovnávána migrace za jednotlivá města po roce 2000 s obdobím od roku 1971. Bylo zjištěno, že lidé se mnohem více stěhovali v 70. a 80. letech, než po roce 1990. To souviselo hlavně s tehdejší aktivní bytovou politikou a dokončováním jednotlivých bytových celků. Migrační salda dosahovala nejvýraznějších kladných výkyvů v letech, kdy byla jednotlivá sídliště předávána k užívání. Obvykle se tak dělo na konci pětiletých období, což souviselo s centrálním pětiletým plánováním. Na počátku 90. let se bytová výstavba zastavila a migrační salda začala nabývat záporných

hodnot. V období po roce 2000 zprvu pokračovala záporná tendence z 90. let, pak se ale začala na migraci projevovat vysoká zahraniční imigrace. Z počátku byla ještě vyvažována četnými suburbanizačními procesy, ale od poloviny desetiletí migrační salda výrazně rostla. Před rokem 2010 byla i tato imigrace zasažena globální ekonomickou krizí, ve které standardně nezbývá práce pro cizince, a hodnoty migračních sald opět ve všech pozorovaných městech klesaly. Lze konstatovat, že první desetiletí nového tisíciletí bylo migračně mnohem dynamičtější než období po roce 1989 a v mnohém se vyrovnalo obdobím sedmdesátých a osmdesátých let.

Druhá kapitola hodnotí migraci dle výše dosaženého vzdělání. Hodnocena jsou zvláště krajská a okresní města. Krajská města svou velikostí umožnila hodnocení zvláště za ženy a za muže, a také samostatně za kategorii vysokoškoláků. U obou sledovaných měst byly pozorovány nejvyšší záporné hodnoty migrace v rámci vlastního okresu a na druhém místě s Prahou. Migrace do hlavního města převyšuje i migraci v rámci svých krajů. Největší ochotu se stěhovat vykazují vysokoškoláci. Muži se spíše stěhují na delší a ženy na kratší vzdálenosti. U okresních měst bylo srovnáváno období 1992 – 2003 s obdobím 2001 – 2003 s cílem zjistit, zda toto krátké období výrazně ovlivnilo celé sledované období, jehož je zároveň součástí a zda migrační toky byly po roce 2001 významnější. Dle uvedených hodnot vyplývá, že období po roce 2001 je migračně dynamičtější. V mnohých kategoriích dosahovalo polovičních i vyšších hodnot celého sledovaného období. Zajímavá jsou také data za město Litoměřice, které po roce 2001 výrazně přestávají ztrácet vysokoškoláky a naopak je z některých krajů i získávají. Pravděpodobně je to dáno blízkostí a přímým dálničním spojením s Prahou. Ukazuje to, že dobrá dopravní infrastruktura může migraci jednotlivých měst pozitivně ovlivnit. Bohužel nejsou analyzována data po roce 2004, protože počínaje tímto rokem evidenci převzalo Ministerstvo vnitra České republiky a dle jejich vyjádření již takto podrobnou evidenci nevedou.

V poslední kapitole byly srovnávány hrubé míry migračních sald, tedy relativní hodnoty na horizontální i vertikální úrovni. Bylo zjištěno, že vývoj migračních sald není přímo závislý na populační velikosti měst, ale spíše na jejich geografické poloze. Zatímco u krajských a okresních měst z různých krajů jsou vývoje různé, u jednotlivých měst

v rámci krajů jsou si velice podobné. I zde lze najít výjimky na příkladu Karviné po roce 2009 nebo Litoměřic v letech 2006 a 2007.

Popsané migrační trendy potvrdily 1. předpoklad, že období po roce 2000 se vyznačuje větší mobilitou obyvatelstva než období mezi lety 1990 – 2000. Zároveň že kromě vlastního okresu je největší mobilita s Hlavním městem Prahou a to i v případě vzdálenějšího Moravskoslezského kraje. Ne zcela se potvrdil 2. předpoklad. Potvrdilo se sice, že vyšší migrační mobilitou se vyznačují lidé s vysokoškolským vzděláním, ale nepodařilo se potvrdit, že migrace po roce 1990 je spíše jednosměrná do větších měst. Může to být způsobeno malou silou přirozených center přilákat nové obyvatele nebo jen nesprávným stanovením předpokladu.

Hlavním přínosem této práce je hlubší porovnání migrace a migračních trendů ve vybraných městech ostravského a ústeckého regionu. Analýzy vypracované v této práci mohou posloužit jako podklad pro zpracování strategických dokumentů rozvoje Moravskoslezského a Ústeckého kraje a to jak v ekonomické, tak v sociální oblasti. Poskytují kompletní soubor informací o migraci pro subjekty veřejné správy i pro soukromé společnosti, které uvažují o investici v daných lokalitách.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BARŠOVÁ, A., BARŠA, P. *PŘISTĚHOVALECTVÍ A LIBERÁLNÍ STÁT*. Masarykova univerzita, 2005
- COGAN, R. *Krajské zřízení*. ASPI, 2004
- ČERMÁK, Z. *Migrace a suburbanizační procesy v České republice* – časopis Demografie, Český statistický úřad, 2005
- DRBOHLAV, D. a kol. *Migrace a (i)migranti v Česku*, Sociologické nakladatelství SLON, 2010
- ETZO, I. *Internal migration: a review of the literature*, University Library of Munich, 2008
- HAMPL, M. *Geografická organizace společnosti v ČR*. DemoArt, 2005
- HENIG, D. *Přehledové studie 7/09 – Migrace*, Centrum aplikované antropologie a terénního výzkumu, 2007
- HORÁKOVÁ, M. *Dlouhodobé trendy ve vývoji pracovních migrací v České republice*, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., 2008
- KORBEL, L. *Komparace vývoje migrace vybraných měst Jihočeského a Libereckého kraje*. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2012
- NOVOTNÝ, J. *On the measurement of regional inequality: does spatial dimension of income inequality matter?* Springer-Verlag, 2007
- PROCHÁZKOVÁ ILINITCHI, C. *Vybrané teorie migrace a jejich význam při vytváření migračních politik*. Vysoká škola ekonomická v Praze, 2010
- RAVENSTEIN, E. G. *The Laws of Migration*, Journal of the Royal Statistical Society, 2003.
- SCHELLE, K. *Dějiny české veřejné správy*. Aleš Čeněk s.r.o., 2009
- ŠAŠEK, M. *Migrace obyvatelstva v České republice a regionální rozvoj*, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2003

Internetové zdroje

- http://www.czso.cz/cz/obce_d/index.htm
- <http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/4018-10>
- <http://www.scitani.cz/csu/2014edicniplan.nsf/p/130066-14>
- http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_migrace